

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 12. mai 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Wilhelm Matheson
dommer Kristin Normann
dommer Arne Ringnes
dommer Ingvald Falch

HR-2020-1001-A, (sak nr. 20-007082STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 16. september 2019

A (advokat Øystein Ola Storrvik)

mot

Påtalemyndigheten (konstituert statsadvokat Sturla Henriksbø –
til prøve)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Ringnes:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

(2) Saken gjelder anke over straffedom og reiser særlig spørsmål om dokumentinnsyn og om spesialitetsprinsippet i Den europeiske utleveringskonvensjonen av 1957.

(3) Ved tiltalebeslutning 7. august 2018 ble A – som jeg heretter også kaller domfelte – satt under tiltale for drap og grovt tyveri. Under hovedforhandlingen i tingretten rettet aktor tiltaleposten for grovt tyveri til grovt ran, jf. straffeloven § 328 første ledd jf. § 327. Grunnlaget for tiltalen for drap, jf. straffeloven § 275, var:

«Torsdag 15. juni 2017, formentlig en gang mellom kl 09.15 og 10.45, i --- 00 i Oslo, stakk han B to ganger i ryggen med en kniv slik at venstre lunge og hovedpulsåre ble skadet. B døde kort tid etter av forblødning fra stikkskadene.»

(4) Grunnlaget for tiltalen for grovt ran var:

«Til tid og på sted som beskrevet under post I, forholdt han seg som der beskrevet, og borttok deretter ca. kr. 350 000,- fra B.»

(5) Domfelte reiste fra Norge kort tid etter 15. juni 2017 og ble pågrepet av bulgarsk politi 24. juni 2017, da han forsøkte å krysse grensen til Romania. Han ble siktet for drap 26. juni 2017, og samme dag traff Oslo tingrett beslutning om pågripelse i medhold av straffeprosessloven § 175 annet ledd.

(6) Justisdepartementet fremmet 12. juli 2017 begjæring til Bulgarias justisdepartement om utlevering i henhold til Den europeiske konvensjon om utlevering av lovbrøyttere av 13. desember 1957 og Schengenkonvensjonen av 19. juni 1990 artikkel 66. Grunnlaget for begjæringen var siktelsen for drap, og det var gitt en redegjørelse for de faktiske forhold som lå til grunn for siktelsen. Ved kjennelse 25. juli 2017 ga distriktsretten i Dobritsj by tillatelse til utlevering. Det er opplyst i kjennelsen at domfelte og hans forsvarer samtykket til umiddelbar utlevering.

(7) Ved Oslo tingretts dom 13. mars 2019 ble A dømt etter tiltalen til fengsel i 17 år. Han ble videre dømt til å tåle inndragning av 350 000 kroner til fordel for statskassen og til å betale oppreisning til hvert av avdødes to barn med 200 000 kroner.

(8) A anket dommen til lagmannsretten. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for begge tiltaleposter.

(9) Borgarting lagmannsrett avsa 16. september 2019 dom med slik domsslutning:

«1. A, født 00.00.1977, dømmes for overtredelse av straffeloven § 275 og straffeloven § 328 første ledd, jf. § 327, jf. straffeloven § 79 bokstav a, til fengsel i 17 – sytten – år.

Varetekt kommer til fradrag med 824 – åttehundreogtjuefire – dager.

2. A dømmes til å tåle inndragning av 350 000 – trehundreogfemtitusen – kroner til fordel for statskassen.

3. **A dømmes til å betale oppreisning til C med 200 000 – tohundretusen – kroner innen to uker fra forkynnelse av dommen.**
 4. **A dømmes til å betale oppreisning til D med 200 000 – tohundretusen – kroner innen to uker fra forkynnelse av dommen.**
 5. **A dømmes til å betale 486 625 – firehundreogåttisekstusensekshundreogtjuefem – kroner til W.R. Berkley Insurance Nordic NUF innen to uker fra forkynnelse av dommen med tillegg av forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.»**
- (10) Påtalemyndigheten ble oppmerksom på at ransposten ikke var medtatt i utleveringsbegjæringen og sendte 3. desember 2019 en anmodning til Bulgaria om etterfølgende samtykke til straffeforfølgning også for grovt ran. Slikt samtykke ble gitt ved den bulgarske distriktsrettens kjennelse 3. april 2020.
- (11) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen, straffutmålingen og inndragningen. I tillegg er det begjært ny behandling av erstatningskravene. Anken over saksbehandlingen gjelder spørsmål om dokumentinnsyn og domsgrunnene for så vidt gjelder domfellelsen for ran.
- (12) Påtalemyndigheten har tatt til motmæle og har utenom anken reist spørsmål om domfellelsen for ran er i strid med spesialitetsprinsippet i utleveringskonvensjonen artikkel 14, og hvilke konsekvenser dette i tilfelle får for denne del av domfellelsen.
- (13) Høyesteretts ankeutvalg besluttet 25. februar 2020 å fremme anken over saksbehandlingen. I ankeutvalgets beslutning er det gjort oppmerksom på at det kan bli aktuelt for Høyesterett å vurdere utenom anken spesialitetsprinsippet betydning, jf. straffeprosessloven § 342 annet ledd.
- (14) Saksforberedende dommer besluttet at ankeforhandlingen skulle gjennomføres som fjernmøte, jf. § 2 i midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innen justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19. Det ble videre besluttet at aktor og forsvarer skulle inngi hvert sitt skriftlige innlegg om spesialitetsprinsippet betydning.

Mitt syn på saken

Spørsmålet om dokumentinnsyn

- (15) Før ankeforhandlingen i lagmannsretten oversendte påtalemyndigheten oppdaterte, komplette saksdokumenter i ankesaken til forsvareren. Oversendelsen skjedde i medhold av straffeprosessloven § 264 første ledd, som pålegger påtalemyndigheten å sende til forsvareren kopi av tiltalebeslutningen og bevisoppgaven «sammen med sakens dokumenter». Det forsvareren imidlertid *ikke* ble gjort kjent med, var at det på dette tidspunkt pågikk skjult etterforskning mot domfelte for trusler og drapsforbund.
- (16) Forsvareren gjør gjeldende at det er en saksbehandlingsfeil at dokumentene i tilknytning til denne etterforskningen ikke ble gjort kjent for ham før ankeforhandlingen i lagmannsretten. Prinsipalt anføres det at dokumentene er en del av «sakens dokumenter» i ankesaken, som derfor skulle vært tatt med i oversendelsen etter § 264 første ledd.

Subsidiært gjøres det gjeldende at påtalemyndigheten skulle opplyst at det var dokumenter som berørte sakens problemstillinger og vitners troverdighet. Det anføres videre at mangelen på innsyn er en krenkelse av retten til rettferdig rettergang etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1, som bare kan repareres ved at lagmannsrettens dom oppheves.

- (17) Før jeg går inn på de rettslige sidene av forsvarerens anførsler, er det nødvendig å si noe om hva etterforskningen dreide seg om. Jeg begynner med forholdene som knytter seg til drapsforbund, jf. straffeloven § 279.
- (18) Den 15. mars 2019, to dager etter at tingretten avsa dom i straffesaken mot domfelte, ble det foretatt avhør av en innsatt ved Kongsvinger fengsel – E. Han forklarte at han var blitt bedt av domfelte om å drepe F, som er avdødes bror. Anmodningen skal ha kommet den dagen det ble lagt ned straffepåstand i tingretten, og meningen var – ifølge vitnet – at F skulle drepes på samme måte som broren, slik at mistanken om hvem som var skyldig i drapet på avdøde ble rettet bort fra domfelte. I avhøret nevnte vitnet videre at han «selv [har] undersøkt og fått det bevist at F har tatt 10 kg heroin». Han beskriver også en narkotikaorganisasjon i Norge hvor avdøde «er baron i Oslo og det er en baron i Bergen som han ikke vet navnet på, men han er tyrker fra Mardin i Tyrkia. A sender varer til G og G leverer varer til Oslo og Bergen». F skulle angivelig være involvert i denne narkotikavirksomheten.
- (19) Etter dette åpnet politiet etterforskning mot domfelte. Ved Oslo tingretts kjennelse 27. mars 2019 fikk politiet tillatelse til ransaking blant annet av fengselscellen hans. Av hensyn til etterforskningen ble underretning til siktede om ransakingen utsatt med inntil åtte uker, jf. straffeprosessloven § 200 a tredje ledd. Det var oppnevnt særskilt advokat etter § 242 a jf. § 100 a. Nye beslutninger om utsatt underretning i inntil åtte uker ble truffet ved Oslo tingretts kjennelser 24. mai 2019 og 25. juli 2019. I begrunnelsen for sistnevnte kjennelse ble det vist til at etterforskningen ikke var avsluttet, at politiet ønsket avhør av domfelte og at det var iverksatt sikkerhetstiltak overfor impliserte personer.
- (20) Etterforskningen for trusler hadde sin bakgrunn i at F 20. februar 2019 henvendte seg til statsadvokaten i Istanbul med ønske om å anmelde en ukjent person for trusler. Han opplyste at han den 29. januar 2019 var blitt oppringt av en person som sa at F hadde «tatt 10 kg [narkotika] som tilhørte G», og at han måtte betale en pengesum innen en måned, dersom ikke hans storesøster skulle bli drept. F opplyste videre at første gang han hørte navnet G var da han vitnet i tingretten i straffesaken mot domfelte 14. februar samme år.
- (21) Den 4. april 2019 foretok norsk politi avhør av F i Estland. Han forklarte seg på nytt om telefonoppringningen, og det fremgår blant annet:
- «Så ble jeg spurt om jeg hadde kjøpt narkotika (MAL). Jeg forstod ikke, jeg ble forvirret. Deretter ble det sagt at jeg skyldte penger til G og til H. Så sa denne mannen at jeg skylder dem 200.000, jeg forstod ikke om det var norske kroner eller tyrkiske penger. Mannen sa at jeg hadde fått narkotika av G. Jeg sa at dette var noe jeg ikke visste noe om. Jeg sa til mannen at jeg ikke kjente til noen H eller G, hvorpå mannen sa at han ringer meg tilbake. Mannen sa også at hvis jeg ikke overfører pengene ila. en måned, så vil min søster som er bosatt i Tyrkia bli drept.»**
- (22) Deretter forklarte han at han tok kontakt med sin søster I i Norge, og han viste til en samtale med en person ved navn J, som «er en onkel i Norge, min fars bror, og som har en

forbindelse til organisasjonen PKK. Jeg har sett denne onkelen en gang, men jeg kjenner ham ikke.» Han ba søsteren om å anmelde trusselen til politiet i Norge og forklarte at etter drapet på broren «sa søstrene mine og andre at jeg hadde samarbeidet med A og bidratt til drapet på broren min».

(23) Jeg tilføyer her at F og søsteren I var vitner i lagmannsretten. Jeg nevner også at navnet G kom opp i tingretten da domfelte under vitneforklaringen til F skrev navnet på en lapp som han viste til politietterforskeren.

(24) Som nevnt var forsvareren og domfelte ikke kjent med etterforskningen for drapsforbund og trusler da ankesaken ble behandlet i lagmannsretten. Denne kunnskapen fikk de først 2. oktober 2019 under et avhør av domfelte. Han ble innledningsvis gjort kjent med at det var opprettet nye anmeldelser som hadde bakgrunn i drapet på B. Det heter så:

«... årsaken til at han sitter her i dag er at det er opprettet to anmeldelser på ham mens han har sittet i varetekt. Anmeldelsene har grobunn i drapet på B. Altså har drapet på B medført til at han har foretatt seg noe/ og oppført seg på en slik måte at politiet har opprettet anmeldelser. Og alt har som sagt sammenheng med drapet på B.»

(25) Under avhøret fikk domfelte videre opplyst at politiet i lengre tid hadde iverksatt sikkerhetstiltak rundt flere personer. Avslutningsvis i avhøret ble det opplyst at politiet skulle henlegge de to sakene, men at de kunne tas opp på nytt.

(26) Senere samme dag fikk forsvareren oversendt de komplette dokumentene som gjaldt etterforskningen av drapsforbund og trusler.

(27) Jeg går etter dette over til den rettslige vurderingen. Det første spørsmålet jeg ser på, om dokumentene i tilknytning til etterforskningen av drapsforbund og trusler inngår i dokumentene i ankesaken i lagmannsretten. Dette beror på hva som er «sakens dokumenter» etter § 264 første ledd.

(28) Høyesterett tok i Rt-2007-1435 stilling til hva som utgjør «sakens dokumenter», jf. avsnitt 37:

«Min konklusjon er etter dette at ‘sakens dokumenter’ i § 264 sikter til dokumenter som er blitt til eller fremkommet under etterforskningen av den sak tiltalen gjelder, slik at innsynsretten i utgangspunktet er begrenset til å gjelde slike dokumenter.»

(29) Det følger av avsnitt 31 at tiltaltes innsynsrett «omfatter alle sakens dokumenter – uavhengig av om de er påberopt som bevis av påtalemyndigheten eller inneholder opplysninger av betydning for avgjørelsen av saken», jf. her også Rt-2008-1053 avsnitt 11.

(30) Det prosessuelle saksbegrepet som følger av avsnitt 37 modifiseres av det førstvoterende deretter uttaler i avsnitt 38:

«Den materielle sannhets prinsipp er en bærebjelke i straffeprosessen, og påtalemyndigheten har en særlig plikt til å påse at ingen uskyldige blir straffet. Dette kommer blant annet til uttrykk i straffeprosessloven § 226 tredje ledd, hvor det heter at etterforskningen skal søke å klarlegge både det som taler mot en person, og det som taler til hans fordel, og i § 226 fjerde ledd, som foreskriver at etterforskningen skal gjennomføres slik at ingen unødig utsettes for mistanke eller ulempe. Jeg finner derfor grunn til å understreke at dersom opplysninger som er fremkommet i én straffesak, klart beviser at en person som er mistenkt i en annen sak, er uskyldig, eller på annen måte

svekker mistanken mot ham, plikter påtalemyndigheten å sørge for at opplysningene inngår i den andre saken. Reglene om taushetsplikt om opplysninger fremkommet ved kommunikasjonskontroll innebærer her ingen hindring, jf. § 216i første ledd bokstav c. Ved vurderingen av hvorvidt opplysninger i en sak på denne måten kan være av betydning i en tilknyttet sak, må påtalemyndigheten ha for øye hvordan opplysningene vil kunne brukes fra en forsvarers ståsted.»

- (31) Opplysninger i en annen sak som klart beviser at mistenkte er uskyldig, eller på annen måte svekker mistanken mot ham, må altså påtalemyndigheten på eget initiativ innlemme i saken, slik at de blir del av denne sakens dokumenter. Denne vurderingen skal i utgangspunktet – som det fremgår – foretas av påtalemyndigheten, som da skal legge til grunn et forsvarerperspektiv. Hvorvidt opplysningene er lagt inn i sakens dokumenter er imidlertid ikke avgjørende for innsynsretten. Dersom det er opplysninger i en annen sak som har betydning for avgjørelsen av skyldspørsmålet eller straffespørsmålet, har tiltalte også rett til innsyn i disse, jf. også avsnitt 42 i samme avgjørelse. Denne regelen er nå lovfestet i § 264 åttende ledd, som jeg kommer tilbake til.
- (32) Forsvareren har som argument for at dokumentene i saken om drapsforbund og trusler inngår i ankesakens dokumenter, trukket frem den nære sammenhengen mellom sakene. Det er vist til at det dreier seg om samme gjerningsperson, at påstandene om drapsforbund og trusler er tilknyttet drapet på B, og at både F og personer som omtales i etterforskningsdokumentene var vitner i lagmannsrettssaken.
- (33) Disse forholdene er imidlertid etter mitt syn ikke tilstrekkelig til at det dreier seg om samme sak. Det avgjørende er at det dreier seg om prosessuelt sett separate saker, hvor etterforskningen av drapsforbund og trusler ikke knyttet seg til etterforskningen av tiltalen for drap og grovt ran, og hvor opplysningene i de førstnevnte sakene ikke ble brukt av påtalemyndigheten ved irettføringen av tiltalen for drap og grovt ran. Jeg nevner også at drapet og ranet skjedde i 2017, mens drapsforbundet og trusselen angivelig skjedde i 2019. At drapsforbundet og trusselen skulle være foranlediget av drapet og irettføringen av dette, er ikke tilstrekkelig til at dette blir samme sak.
- (34) Spørsmålet er da om domfelte hadde krav på innsyn i dokumentene før ankeforhandlingen i lagmannsretten etter § 264 åttende ledd. Denne bestemmelsen gir tiltalte innsynsrett i dokumenter fra andre saker, og lyder:

«Tiltalte har rett til å gjøre seg kjent med dokumenter fra andre saker i den utstrekning de [dokumentene] er av betydning for avgjørelsen av skyld- eller straffespørsmålet i tiltaltes sak.»

- (35) Bestemmelsen kom inn i § 264 ved lov 21. juni 2013 nr. 86, og det ble samtidig innført en tilsvarende bestemmelse i § 242 sjette ledd. I spesialmotivene til bestemmelsene i Prop. 147 L (2012-2013) side 182 er det vist til merknaden til § 242. Denne er inntatt på side 179, hvor det uttales at «[f]orslaget innebærer ingen realitetsendring, men lovfester den rettsregel departementet mener er utviklet gjennom Høyesteretts praksis, jf. Rt-2007-1435». Innholdet av bestemmelsen er nærmere behandlet i proposisjonen kapittel 4.16. Metodekontrollutvalget hadde foreslått at innsynsretten skulle gjelde dokumenter fra andre saker «i den utstrekning de kan antas å ha betydning for saken». Begrunnelsen var:

«Utvalget har videre lagt vekt på at retten til innsyn er en nødvendig forutsetning for at mistenkte skal kunne utøve retten til bevisførsel. Hensynet til sakens opplysning og

mistenktes rettssikkerhet tilsier derfor at det ikke bør kreves påvist at opplysningene har betydning for skyld- eller straffespørsmålet for at mistenkte skal ha rett til innsyn, men at det må være tilstrekkelig at opplysningene kan antas å ha betydning for saken.»

- (36) Flere høringsinstanser mente forslaget var for vidtrekkende, og også departementet var av den oppfatning at utvalgets forslag gikk for langt. I proposisjonen heter det om dette:

«Departementet er enig med utvalget i at det bør lovfestes et vurderingstema for når mistenkte skal gis innsyn i opplysninger fra andre saker. Departementet presiserer at der hvor dokumenter blir innhentet fra en annen sak til bruk i mistenktes sak, vil dokumentene også inngå i 'sakens dokumenter' i mistenktes sak, jf. Rt-2007-1435. I disse tilfellene vil §§ 242, 242 a og 264 gjelde. Den problemstillingen som utvalget drøfter og som det er spørsmål om å lovregulere, er mistenktes rett til innsyn i andre sakers saksdokumenter når dokumentene ikke er gjort til del av mistenktes sak.

Utvalget foreslår at slike opplysninger skal omfattes av innsynsretten 'i den utstrekning de kan antas å ha betydning for saken'. Det er ikke klart for departementet om utvalget mener forslaget er en kodifisering av gjeldende rett, eller om det innebærer en realitetsendring. Departementet forstår Høyesterett slik at den har åpnet for innsyn i andre saker i den utstrekning opplysningene har betydning for skyld- eller straffespørsmålet, jf. Rt-2007-1435. Departementet finner støtte for en slik forståelse i Bjerke/Keiserud/Sæther Straffeprosessloven kommentarutgave (4. utgave, Oslo 2011) på side 893.

Departementet mener utvalgets forslag innebærer en betydelig endring av gjeldende rett, og vil rekke for langt. Sammenlikningen med vurderingstemaet i § 296 om avhør av vitner er mindre treffende. Det er ofte store mengder personsensitiv informasjon som følger en straffesak, og hensynet til mistenkte må avveies mot dette. I høringen er det dessuten pekt på at utvalgets forslag legger til rette for ubegrunnede begjæringer om innsyn i andre saker. Dette kan føre til en vidløftiggjøring av saken og ha store prosessøkonomiske konsekvenser. Heller ikke rettssikkerhetsmessige hensyn taler for å tilkjenne mistenkte innsyn basert på en vurdering av hva som kan antas å ha betydning for hans sak. Det må kunne kreves at begjæringen begrunnes med at opplysningene vil være av betydning for skyldspørsmålet eller straffespørsmålet.

Departementet foreslår etter dette at mistenkte gis rett til å gjøre seg kjent med dokumenter fra andre saker i den utstrekning de er av betydning for avgjørelsen av skyld- eller straffespørsmålet i mistenktes sak, se forslaget til § 242 nytt sjette ledd og § 264 nytt åttende ledd med merknader.»

- (37) Vurderingstemaet etter § 264 er altså om opplysningene *er* av betydning for skyld- eller straffespørsmålet. Det må avgrenses mot opplysninger som bare *kan antas* å være av betydning.
- (38) Det jeg forstår er forsvarerens poeng, er at opplysningene i avhørene åpner for at andre enn domfelte er drapsmannen – noe han hele tiden selv har hevdet. Med tilgang til disse opplysningene under ankeforhandlingen kunne forsvareren gjennom eksaminasjonen av vitnene fått frem alternativer til tiltalen, blant annet at avdøde ble drept av noen andre som følge av hans involvering i narkotikavirksomhet. Avhørene inneholder som nevnt referanser til flere personer som vitnet i lagmannsrettssaken, og også til personer som domfelte mener kan ha hatt en rolle i avdødes påståtte narkotikavirksomhet. Dette omfatter personen G og avdødes bror F, og det gjelder opplysninger om personer med angivelig tilknytning til PKK.
- (39) Spørsmålet om alternative gjerningsmenn var bevistema i lagmannsretten. Jeg viser til følgende uttalelse i dommen:

«Forsvarer har framholdt at B kunne ha konflikter med flere personer som følge av sin befatning med heroinomsetning, og har trukket fram enkelte konkrete personer. Det har vært vitneførsel om motsetningsforhold, rykter og ulike teorier om hvem som har drept B. Politiet har imidlertid sjekket ut enkelte navngitte personer gjennom etterforskningen, og det har heller ikke framkommet holdepunkter for at B har invitert noen andre enn A til leiligheten den dagen eller hatt kontakt med andre mulige gjerningspersoner i tiden rundt drapet. Som redegjort for ovenfor er det gjennomført omfattende undersøkelse av trafikkdata som ledd i etterforskningen. Det er ikke funnet DNA eller fingeravtrykk på åstedet som ikke er sjekket ut. A står derfor igjen som den eneste kjente gjesten i B' leilighet på drapsdagen.»

- (40) Forsvareren har ikke nærmere konkretisert hvilken faktisk betydning opplysningene i avhørene ville ha for mistankegrunnet mot domfelte og for det bevisbildet som lagmannsretten her redegjør for. Det er ikke trukket frem opplysninger som konkret peker mot alternative gjerningsmenn, eller som på annen måte svekker mistankegrunnet mot domfelte. Opplysningene har mer karakter av å danne grunnlag for antakelser og hypoteser om andre gjerningsmenn og motiver enn det lagmannsretten fant bevist. Dette er imidlertid ikke tilstrekkelig til å få innsynsrett etter § 264 åttende ledd, hvor det som nevnt må avgrenses mot opplysninger som bare kan *antas* å være av betydning.
- (41) Jeg kan derfor ikke se at § 264 åttende ledd ga domfelte en rett til å bli kjent med etterforskningsdokumentene før ankeforhandlingen i lagmannsretten.
- (42) Et annet spørsmål, som forsvarer har fremholdt med styrke, er at påtalemyndigheten skulle opplyst at det var fremsatt trusler mot vitnet F og at B var gjenstand for sikkerhetstiltak i Tyrkia, da han forklarte seg på Skype for lagmannsretten. Forsvareren har vist til at disse opplysningene viser at vitnet ikke var nøytralt fordi han hadde en egeninteresse i at domfelte var i fengsel. Feilen bestyrkes – hevdes det – av at påtalemyndigheten alternativt kunne valgt å sørge for at den særskilte advokaten som var oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 a jf. § 242 a, også fikk i oppgave å vurdere om den skjulte etterforskningen var strengt nødvendig og ville medføre vesentlige betenkeligheter av hensyn til domfeltes forsvar i ankesaken, jf. § 242 a annet ledd.
- (43) Til dette skal jeg bemerke:
- (44) Påtalemyndighetens unnlattelse av å opplyse om forhold som kan ha betydning for bedømmelsen av et vitnes forklaring, kan være en saksbehandlingsfeil. Hvorvidt det foreligger en slik feil, må blant annet bero på en konkret vurdering av hva vitnet skal forklare seg om og vitneforklaringens betydning i det samlede bevisbildet. Dette kommer til uttrykk i to rettsavgjørelser:
- (45) Høyesteretts kjennelse i Skrik-saken i Rt-2008-27 gjaldt forklaringen til en tidligere politibetjent. Aktor opplyste ikke at den tidligere polititjenestemannen hadde et samarbeid om et bokprosjekt med en av de tiltalte. Førstvoterende fremholdt i avsnitt 36 at det ikke var tvilsomt at boksamarbeidet kunne virke inn på bedømmelsen av troverdigheten av vitnets forklaring og la til at «[d]ette gjelder i særlig grad i et tilfelle som dette hvor [vitnet] blant annet skulle forklare seg om troverdigheten av de opplysninger D hadde meddelt ham».
- (46) Høyesteretts ankeutvalgs dom i Rt-2014-333 gjaldt en sak om skatteunndragelse og trygdebedrageri. Skatterevisoren, som var involvert i saken allerede fra ransaking og

pågrepelse og senere hadde skrevet en rapport som ble dokumentert i lagmannsretten, kontaktet politiet før ankeforhandlingen vedrørende episoder hun satte i forbindelse med tiltalte, jf. avsnitt 9. Ankeutvalget uttalte i avsnitt 12:

«Etter ankeutvalgets oppfatning var skattereviseors henvendelser til politiet kort tid før ankeforhandlingen i lagmannsretten av en slik karakter at aktor burde ha opplyst om dem i retten. Etter omstendighetene kan det utvilsomt ha betydning for bedømmelsen av et vitnes forklaring at vitnet har opplevd episoder som hun setter i forbindelse med tiltalte og oppfatter som så alvorlige at politiet kobles inn. Uansett om aktors beveggrunn for å la være å opplyse om forholdet var å beskytte tiltalte, førte unnlatsen til at retten ikke fikk del i denne informasjonen. Om forholdet skulle vektlegges, og i tilfelle i hvilken retning, var det opp til retten å vurdere. Også feil fra påtalemyndighetens side kan anses som saksbehandlingsfeil, se Rt-2008-27 avsnitt 36 med videre henvisninger.»

- (47) Det følger videre av avsnitt 13 at vitnets forklaring sto relativt sentralt i bevisbildet og at feilen kan ha innvirket på dommens innhold.
- (48) Situasjonen i vår sak er imidlertid en annen enn den var i disse to avgjørelsene. Det er på ingen måte klart at truslene kunne hatt innvirkning på rettens bedømmelse av F vitneforklaring. Truslene var ikke knyttet til rollen som vitne eller til drapsaken, men var relatert til et annet forhold; at søsteren ville bli drept dersom han ikke betalte for et parti narkotika han angivelig hadde stjålet. Ifølge hans forklaring til politiet var det videre personene G eller H som sto bak truslene. Jeg trekker også frem at lagmannsretten viser til F vitneforklaring kun i tilknytning til ranstiltalen, og der som ett av flere elementer i bevisbildet.
- (49) På bakgrunn av dette kan jeg ikke se at påtalemyndigheten gjorde en feil da den unnlot å opplyse om dette forholdet til forsvareren før ankeforhandlingen.
- (50) Forsvareren har til støtte for sitt syn videre anført at mangelen på innsyn er i strid med kravet til rettferdig rettergang etter EMK artikkel 6 nr. 1, som forutsetter partslikhet og kontradiksjon. Det følger av praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) at påtalemyndigheten skal gjøre forsvareren kjent med alt relevant bevismateriale – «all material evidence», jf. Kjølbros «Den europæiske menneskerettighedskonvention – for praktikere», 3. utgave side 468. Jeg kan ikke se at artikkel 6 nr. 1 får selvstendig betydning i vår sak ved siden av det som allerede følger av § 264.
- (51) Etter dette er min konklusjon at det ikke var en saksbehandlingsfeil at dokumentene i sakene som gjaldt etterforskning for drapsforbund og trusler, ikke ble oversendt forsvareren før ankeforhandlingen i lagmannsretten.

Spørsmålet om mangelfulle domsgrunner

- (52) Forsvareren gjør gjeldende at lagmannsrettens begrunnelse for domfellelsen for grovt ran er mangelfull. Til støtte for dette er anført at lagmannsretten ikke tilstrekkelig klart redegjør for at et beløp på cirka 350 000 kroner ble borttatt fra avdøde etter drapet.
- (53) Straffeprosessloven § 40 fastsetter kravene til domsgrunnene. Følgende er bestemt i første ledd:

«Når siktede domfelles, skal domsgrunnene for skyldspørsmålets vedkommende bestemt og uttømmende angi det saksforhold retten har funnet bevist som grunnlag for dommen, og vise til det straffebud han dømmes etter.»

(54) Det avgjørende er hvordan domsgrunnene sett i sammenheng er å forstå, jf. Rt-2007-676 avsnitt 14. Jeg viser videre til at formålet med kravet til domsgrunnene er at begrunnelsen «skal sikre en reell og samvittighetsfull vurdering, etterprøvnbarhet og en effektiv rett til overprøving», jf. plenumsdommen i Rt-2009-750 avsnitt 35.

(55) Lagmannsretten uttaler:

«For å dømme A for grovt ran må lagmannsretten finne bevist utover enhver rimelig tvil at han drepte B med forsett om å ta penger fra ham, og at han borttok pengene fra åstedet etter drapet. Det er en samlet vurdering av bevisene i saken som er avgjørende for konklusjonen, jf. henvisningen til Rt-2005-1353 avsnitt 14 ovenfor.

Ved vurderingen av tiltalen post II tar lagmannsretten utgangspunkt i at A og K ble stanset i tollkontroll i Finland den 16. juni 2017 om kvelden. Tollerne avdekket da et større pengebeløp, som de etter en delvis opptelling og måling anslo til cirka 350 000 kroner. A og K fikk reise videre med pengene etter at pengene var fotografert.»

(56) Lagmannsretten viser deretter til forklaringen til en finsk tollbetjent, og konstaterer at det er bevist utover enhver rimelig tvil at domfelte var i besittelse av 350 000 kroner da han passerte grensen til Finland. Deretter går lagmannsretten over til å behandle om domfelte hadde tatt dette beløpet fra avdødes leilighet. Etter gjennomgang av en rekke bevismomenter konkluderer retten slik:

«Etter en samlet vurdering er lagmannsretten kommet til at A drepte B med forsett om å ta pengene fra ham og på den måten skaffe seg en uberettiget vinning. Siden B ble stukket i ryggen i en helt hverdagslig situasjon, er lagmannsretten overbevist om at drapet skjedde før A lette etter pengene.

Ranet er grovt fordi det er brukt grov vold, og fordi det er tatt et betydelig beløp.»

(57) Jeg viser videre til lagmannsrettens uttalelse i tilknytning til inndragningsspørsmålet:

«Lagmannsretten er overbevist om at hele det beløpet i norske kroner som A ble stanset med i den finske tollkontrollen, er utbytte etter det grove ranet av B. Hele beløpet ble ikke talt opp, men på grunnlag av tollbetjentenes vurdering og As egne opplysninger under tollkontrollen er lagmannsretten overbevist om at det dreide seg om et beløp i størrelsesorden 350 000 kroner.»

(58) Etter min oppfatning har lagmannsretten gitt en tilstrekkelig begrunnelse for at domfelte borttok et beløp i størrelsesorden 350 000 kroner fra avdødes leilighet etter at drapet hadde skjedd. Det hefter ingen mangler ved lagmannsrettens begrunnelse, og forsvarerens anførsel på dette punkt kan ikke føre frem.

Spesialitetsprinsippet

- (59) Påtalemyndigheten har utenom ankegrunnene reist spørsmål om lagmannsrettens domfellelse for grovt ran medfører en krenkelse av spesialitetsprinsippet i utleveringskonvensjonen artikkel 14, og i tilfelle hvilken virkning det skal ha for denne del av dommen. Problemstillingen har som nevnt sin bakgrunn i at samtykket fra distriktsdomstolen i Bulgaria til utlevering bare gjaldt siktelsen for drap.
- (60) Norge ratifiserte den 19. januar 1960 Den europeiske utleveringskonvensjonen av 1957, og den trådte i kraft for Norges del den 18. april 1960. Spesialitetsprinsippet fremgår av konvensjonens artikkel 14:

«Article 14 – Rule of speciality

1 A person who has been extradited shall not be proceeded against, sentenced or detained with a view to the carrying out of a sentence or detention order for any offence committed prior to his surrender other than that for which he was extradited, nor shall he be for any other reason restricted in his personal freedom, except in the following cases: ... »

- (61) Spesialitetsprinsippet innebærer altså at en person som er utlevert, som hovedregel ikke kan straffeforfølges eller få fullbyrdet dom mot seg for andre lovbrudd som er utført før utleveringsbegjæringen ble sendt, enn de lovbruddene som lå til grunn for utleveringen. Jeg viser til forarbeidene til lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre (arrestordreloven), se Prop. 137 LS (2010–2011) kapittel 7. Det heter der videre:

«Utleveringa gjeld berre for dei forholda som utleveringsvedtaket gjeld, og berre til fordel for den staten som har fått personen utlevert. Prinsippet er eit utslag av at det i utgangspunktet er opp til den enkelte staten å bestemme både om og for kva for handlingar utlevering av personar som oppheld seg på staten sitt territorium skal skje. Den staten som har sett fram krav, og som eventuelt får personen utlevert, må respektere det utanlandske vedtaket.»

- (62) Det gjelder flere unntak fra denne hovedregelen. I vår sak er det unntaket i artikkel 14 pkt. 1 bokstav a som har betydning. Der er det bestemt at den utleverende staten kan samtykke til at den utleverte personen kan straffeforfølges for et annet lovbrudd som er begått før utleveringen, dersom det fremsettes begjæring om det, og det gjelder et lovbrudd som selv begrunner utlevering etter konvensjonen.
- (63) Spørsmålet om tiltalen for ran gjelder et annet lovbrudd enn drapshandlingen, som i så fall ikke kunne pådømmes i Norge uten samtykke, beror på innholdet av konvensjonens uttrykk «any offence ... other than». EU-domstolen har i dom 1. desember 2008 i sak C-388/08 PPU *Leymann og Pustovarov* uttalt seg om tolkningen av det tilsvarende uttrykket i Det europeiske råds rammebeslutning 13. juni 2002 om den europeiske arrestordre. I avsnitt 59 heter det at dette beror på «om de forhold, der udgør lovovertrædelsen, i henhold til den rettlige beskrivelse fra den udstedende medlemsstat er de forhold, for hvilke personen er blevet overgivet, og om der er tilstrækkelig overensstemmelse mellem de oplysninger, som fremgår af arrestordren, og de oplysninger, der er nævnt i det senere procesdokument». Jeg forstår dette slik, at spørsmålet om det dreier seg om samme lovbrudd – «offence» – for det første beror på en sammenligning av gjerningsbeskrivelsen for det lovbruddet som var grunnlaget for utleveringen og det nye

lovbruddet. For det andre må det avklares om det er tilstrekkelig samsvar mellom beskrivelsen av de faktiske handlingene i henholdsvis utleveringsbegjæringen og den senere tiltalebeslutningen.

- (64) Aktor har anført at denne uttalelsen er retningsgivende for forståelsen av hva som er et annet lovbrudd etter utleveringskonvensjonen artikkel 14. Dette er jeg enig i.
- (65) Basert på disse kriteriene er det klart at ran ikke omfattes av siktelsen for drap. Gjerningsbeskrivelsen i ransbestemmelsen er satt sammen av en bestemt kombinasjon av elementer, jf. HR-2020-294-A avsnitt 20. Paragraf 275 om drap har ikke denne kombinasjonen av elementer. Blant annet mangler borttakelseselementet. Og i siktelsen for drap og beskrivelsen av drapshandlingen i utleveringsbegjæringen, var det ikke opplyst om at det i forbindelse med drapet ble borttatt et betydelig pengebeløp fra avdøde etter drapet.
- (66) Den naturlige forståelsen av artikkel 14 er at tiltale og domfellelse for et lovbrudd forutsetter et forutgående samtykke fra den utleverende stat. Et annet spørsmål er om manglende samtykke kan repareres ved et etterfølgende samtykke etter artikkel 14 nr. 1 bokstav a. Dette kommer jeg tilbake til.
- (67) Utgangspunktet må derfor være at det ikke var adgang til å ta ut tiltale for grovt ran, og at det er en saksbehandlingsfeil at lagmannsretten domfelte for dette tiltalepunktet. Denne saksbehandlingsfeilen er tatt opp utenom ankegrunnene og er ingen ubetinget opphevelsesgrunn, jf. straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 3. Det følger av denne bestemmelsen at dommen kan oppheves på grunn av rettergangsfeil som antas å kunne ha innvirket på dens innhold til skade for siktede. Til dette bemerker jeg:
- (68) Samtykke til straffeforfølgelse av domfelte for ran etter straffeloven §§ 328 jf. 327 ble som nevnt gitt ved den bulgarske distriktsdomstolens kjennelse 3. april 2020. Det fremgår av kjennelsen at retten var kjent med lagmannsrettens dom. Retten uttaler at saksgangen er i samsvar med utleveringskonvensjonens artikkel 14 pkt. 1 bokstav a og at anmodningen om ytterligere samtykke er velbegrunnet. Fra den utleverende stats side var det altså ikke noen innsigelser mot å gi et slikt etterfølgende samtykke.
- (69) Et av spørsmålene i den nevnte saken *Leymann og Pustovarov* for EU-domstolen, var om en person kunne bli tiltalt og domfelt for andre lovbrudd enn de han var utlevert for, når det i ettertid var innhentet samtykke til dette. I avsnitt 76 svarte EU-domstolen bekreftende på spørsmålet. I samme avsnitt presiseres det – med henvisning til rammebeslutningens artikkel 27 pkt. 3 bokstav c – at disse lovbruddene ikke kan være grunnlag for frihetsberøvelse før samtykke er innhentet.
- (70) Av dette utleder jeg at det kan gis et etterfølgende samtykke som reparerer den opprinnelige kompetansemangelen, såfremt tiltalte ikke blir frihetsberøvet for det nye lovbruddet før samtykke er innhentet. Etter mitt syn er det naturlig at dette også gjelder etter utleveringskonvensjonen. Jeg viser her til at reguleringen i rammebeslutningens artikkel 27 svarer til reguleringen i utleveringskonvensjonens artikkel 14 med enkelte unntak. Blant annet inneholder artikkel 14 ikke bestemmelsen i artikkel 27 pkt. 3 bokstav c, der det er gjort unntak fra spesialitetsprinsippet når «the criminal proceedings do not give rise to the application of a measure restricting personal liberty». Dette vilkåret kommer uansett ikke på spissen i vår sak, fordi siktelsen for drap var tilstrekkelig til å frihetsberøve domfelte i den perioden han var varetektsfengslet.

- (71) Norge er også gjennom Parallellavtalen som trådte i kraft 1. november 2019, nå knyttet til den europeiske arrestordreordningen. Denne avtalen har bestemmelser som svarer til artikkel 27, og det følger av artikkel 38 at avtalepartene – Norge, Island og EU – skal komme frem til mest mulig likeartet praksis, blant annet basert på EU-domstolens rettspraksis.
- (72) Etter dette ser jeg det slik at samtykket som ble gitt fra Bulgaria 3. april brakte forholdet konvensjonsrettslig i orden. Ettersom formålet med spesialitetsprinsippet primært er å sikre den utleverende stats interesser i at personer som utleveres, ikke straffes for handlinger som denne staten ville nektet utlevering for, tilsier dette med styrke at saksbehandlingsfeilen ikke kan tillegges betydning.
- (73) I noen grad beskytter imidlertid prinsippet også den utleverte personen, jf. proposisjonen side 27, hvor det heter at:
- «Kontrollen av om vilkåra er oppfylte i høve til den enkelte straffbare handlinga, inneber eit vern for den som blir kravd utlevert.»**
- (74) Som nevnt følger det også av straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 3 at en saksbehandlingsfeil, for å føre til opphevelse, må ha innvirket på dommen til skade for siktede. Dersom feilen var kommet frem under lagmannsrettens behandling, ville formodentlig pådømmelsen for ranstiltalen først skjedd etter at samtykket fra Bulgaria var innhentet. Saksbehandlingsfeilen har ikke hatt innvirkning på det materielle grunnlaget for domfellelsen og, som jeg allerede har konkludert med, hefter det ingen andre feil ved lagmannsrettens dom.
- (75) Jeg konkluderer etter dette med at det opprinnelige bruddet på spesialitetsprinsippet ikke kan føre til opphevelse av lagmannsrettens domfellelse for ran.

Konklusjon

- (76) Jeg er etter dette kommet til at anken må forkastes. Til fradrag kommer utholdt frihetsberøvelse med 1 063 dager.
- (77) Jeg stemmer for denne

DOM :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fradraget i straffen for utholdt frihetsberøvelse settes til 1 063 – ettusenogsekstire – dager. For øvrig forkastes anken.

- (78) Dommer **Matheson:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (79) Dommer **Normann:** Likeså.
- (80) Dommer **Falch:** Likeså.
- (81) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (82) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fradraget i straffen for utholdt frihetsberøvelse settes til 1 063 – ettusenogsekstire – dager. For øvrig forkastes anken.